

ROOISE STREKEN 29

KAPELLEN EN KRUISEN LANGS 'GODS WEGEN

Acht kapellen langs 'Gods wegen'

Het aantal kerken is sterk verminderd en het kerkbezoek van jong én oud is drastisch teruggelopen in ons van oudsher overwegend katholieke Brabant. Daarmee is echter niet alles wat met het christendom te maken heeft voorbij. Er lijkt een meer kleinschalig en bijna individueel alternatief gevonden te zijn voor de behoefte aan een vernieuwde geloofsbeleving. In plaats van de grote gebedshuizen, de kerken, groeien de minigebedshuizen, de kapellen, in populariteit. Er is meer aandacht voor oude kapellen en nieuwe schieten als paddenstoelen uit de grond. In Sint-Oedenrode zijn er zelfs acht te vinden. Deze zijn beschreven in de afleveringen 22, 23 en 24 van 'Rooise Streken'. Een mooie fietstocht langs deze kapellen is te downloaden via de site van De Oude Vrijheid.

Maar één wegkruis in Sint-Oedenrode

Maar behalve deze uitingen van geloofsbeleving in onze dagen langs 'Gods wegen' zijn er langs diezelfde wegen ook nog steeds veel wegkruisen te vinden. Vroeger zag je ze overal in Brabant. Omstreeks 1930, in de bloeiperiode van het 'Rijke Roomse leven' laat Antoon van Thiel uit Helmond, zoon van Martinus van Thiel, eigenaar van de bekende draadnagelfabriek 'Gebroeders van Thiel' ze zelfs in serie maken. Voor hem is het kruis het symbool bij uitstek van het katholieke Brabant. Hij maakt zich, evenals het Vaticaan, grote zorgen over de opkomst van seculiere stromingen zoals het socialisme en communisme. Dit zijn namelijk wereldlijke ideologieën en die hebben geen boodschap aan het christendom. Maar bovenal baart de opkomst van 'rode', niet christelijke, vakbonden hem zorgen. Dit heeft een ook een praktische reden want de katholieke fabrikanten zoals Van Thiel hebben immers geen invloed op deze bonden. Dit in tegenstelling tot op de katholieke vakbonden die veel volgzamer en gematigder zijn. Om het gevaar van de ontchristelijking tegen te gaan richt hij in 1929 de stichting 'Kruis aan de weg' op met de bedoeling om overal bij gevaarlijke kruispunten in Noord-Brabant wegkruisen te plaatsen. In Sint-Oedenrode wordt één wegkruis door Van Thiel opgericht, in Nijnsel. Het is onbekend, maar bewust ook niet door ons onderzocht, of Van Thiel de voorkeur geeft aan deze plaats. Vond hij dat vooral Nijnsel gewaarschuwd moest worden voor dreigende ontchristelijking of dacht hij dat zich hier het gevaarlijkste kruispunt van heel Rooi bevond? Noch het een noch het ander lijkt ons waarschijnlijk.

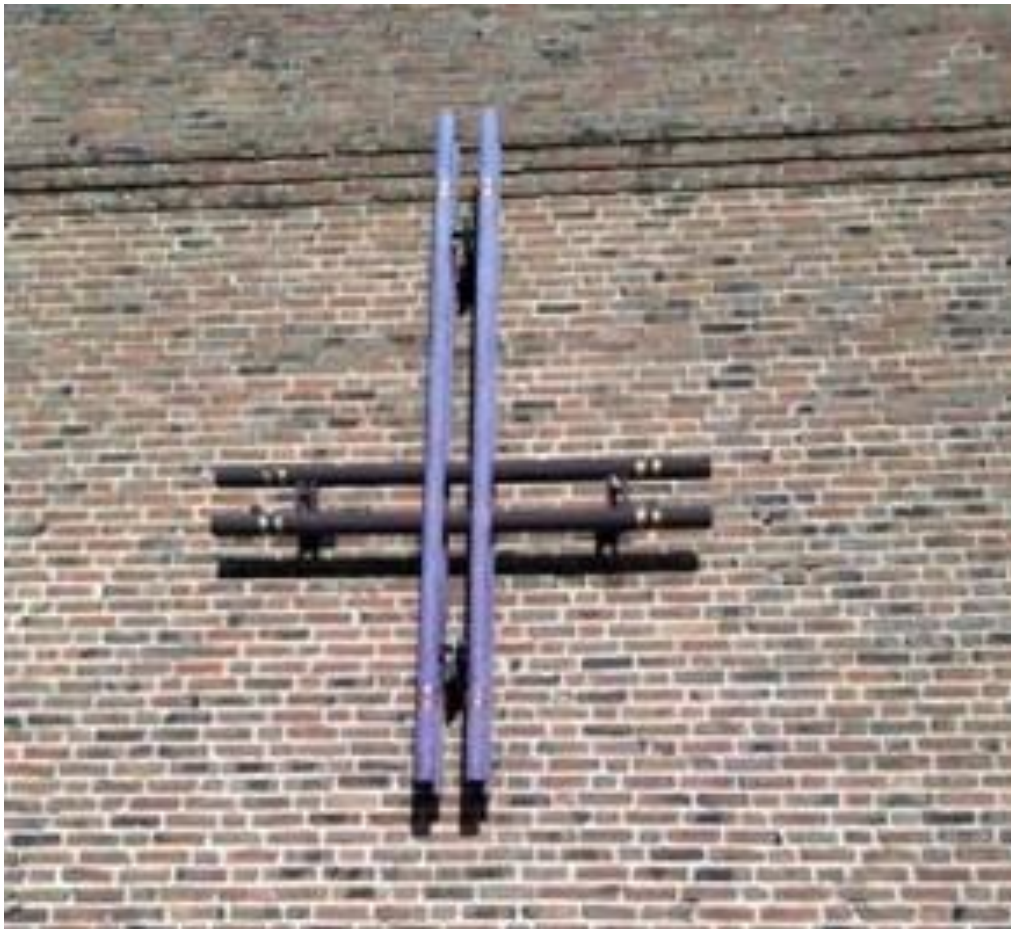
Meer dan alleen geloofsbeleving

De kapellen en kruisen langs 'Gods wegen' zijn plekken om alleen of in kleine groep een moment van rust en stilte, een bezinningsmoment, een geloofsmoment te kunnen beleven. Maar je kunt er, heel praktisch, ook gewoon je meegebrachte boterham opeten. En al fietsend of wandelend kun je natuurlijk ook met andere mensen in gesprek gaan over het geloof, over

andere levensvragen of desnoods over het weer. Het verhaal van de Emmaüsgangers is voor kapel en wegkruis leidend. Jezus is volgens dit bijbelverhaal 'op weg' naar Jerusalem en ontmoet 'onderweg' mensen met wie hij in gesprek raakt, naar hen luistert en hen bemoedigt. Geloofsbeleving hoeft niet alleen in de kerk plaats te vinden. Overal langs de straat vind je wel een 'kerk' in de vorm van een kapel of kruis. Het grote verschil met de traditionele kerken is het ontbreken van het massale, de gezamenlijke geloofsbeleving.

Bijzondere kruisen in Rooi

Aan de, aan de eredienst onttrokken, kerk 'De Goede Herder' in Eerscot hangt een bijzonder kruis. Dit is ontworpen door de architect van de kerk Pieter Dijkema. Sommige mensen zeggen: "Het kruis hangt op zijn kop." Dit lijkt misschien ook wel zo, maar zo is het niet bedoeld. Het kruis heeft exact dezelfde maatverhouding als de kerk en het interieur. Deze maatverhouding, ook wel het 'plastisch getal' genoemd en aangeduid met de Griekse letter psi, is gebaseerd op het maatstelsel van 'De Bossche School'. Dit is een architectonische stroming ontwikkeld door de benedictijner monnik en architect Hans van der Laan (1904-1991).

Bijzonder kruis aan de Eerschotse kerk. Het hangt niet op z'n kop!

Het kruis in de Ollandse koorbank

De koorbank bij de Petruskapel in Olland is ontworpen door de Boxtelse kunstenaar Huub Thorissen. Zij is geïnspireerd op het leven en verblijf van de Kartuziers in Olland en heeft een in het ijzer uitgespaard kruis. De Kartuziers, een kluizenaarsorde, hebben, zoals op de koorbank te zien is, als wapen een kruis dat op de wereldbol rust. Boven de wereldbol, op de koorbank niet afgebeeld, horen in een halve cirkel eigenlijk ook nog zeven sterren te staan. Het motto van deze kluizenaarsorde is “Stat crux dum volvitur orbis”. In vertaling: “Terwijl de wereld draait, staat het kruis”!

Geen kruis, maar een akker en een grenspaal

Als onderdeel van het project ‘Bankgeheimen’ in Sint-Oedenrode is er ook de bank ‘Het Kruis’ in het Everse. De naam verwijst misschien naar een nabijgelegen perceel dat zo genoemd werd. Wellicht heeft hier vroeger een kruisbeeld gestaan.

Bankgeheimen: 'Het Kruis' in het Everse

De voormalige 'Hoeve Kruiseik' heeft niets, net zoals het kruis in een broek, van doen met een kruisbeeld. In het verleden zijn alleenstaande eiken vaak gebruikt als grenspalen. Dit is veiliger dan houten of stenen grenspalen want die kunnen ongemerkt en zonder veel moeite verplaatst worden. Aan zo'n 'grenseik' ook wel 'kruiseik' geheten, bij een kruispunt van wegen, heeft deze boerderij waarschijnlijk haar naam te danken. Hoeve Kruiseik, gebouwd in 1930, is verdwenen. Zij is gesloopt in 2002 om te wijken voor de aanleg van de A50.

Hoeve Kruiseik: geen kruis

Het verdwenen Poolse kruis

In de beschrijving van ' 'n winterwandelingske van anderhalf uur' van onze heemnatuurgroep uit 2010 staat: "Bij het kruisbeeld schuin naar rechts aanhouden"! Dat kruisbeeld, op de viersprong van de Nieuwstraat met de Brugsche Kampen en het Hoogeind was onbekend bij de werkgroep geschiedenis van datzelfde heem.

Ter plaatse is echter geen kruis vinden. We wilden er net een kruis doorzetten als bewoners van dit gebied vertellen zeker te weten dat er een kruis hangt of anders hing. Het zou gaan om een kruis met de afmetingen van een standaard huiskamerkruis dat door Poolse seizoenarbeiders al voor 2010 aan een boom is bevestigd. Buurtbewoonster Mieke van Weert reageer met: "Huh, hangt dat kruis er niet meer? "Als je over een half uur terugbelt weet ik het want ik 'vat' de fiets en ga meteen kijken". En inderdaad, het hangt er niet meer. Naar schatting heeft het er een jaar of tien gehangen. De plek was een ontmoetingsplek voor de Polen die er samen kwamen om te buurten onder het genot van een biertje en, gezien het kruisbeeld, waarschijnlijk ook wel voor gebed en bezinning.

Een praatje en een biertje onder het kruis

Geen Pools maar Joke's plekske

Andere buurtbewoners reageren met een wedervraag: "Kruis? Bedoelde doar bij Joke's plekske?" En inderdaad op die bewuste plek staat een bank en op de dennenboom achter die bank is, onder een 'hummeltje' een kaartje bevestigd met als opschrift: 'Joke's plekske 19?1 - 2019'. Deze plek blijkt een geliefde plek te zijn geweest van oud-buurtbewoner Joke van Roosmalen voor wiens nagedachtenis in zijn sterfjaar onder het beeldje door zijn zoon een kaartje op de boom is bevestigd. Het door weersinvloeden onleesbaar geworden cijfer van zijn geboortejahr blijkt een '3' te moeten zijn. De volgende aflevering van Rooise Streken is geheel 'gewijd' aan het enige echte Rooise wegkruis. De 100-jarige bewogen geschiedenis van het wegkruis bij de tunnel in Nijnsel.

Joke's plekske bij het verdwenen kruis

Door: heemkundige kring 'De Oude Vrijheid', werkgroep geschiedenis

Contact: secretariaat@oudevrijheid.nl

Extra informatie op www.oudevrijheid.nl klik op 'publicaties' en dan op Rooise Streken.